

Bethlendi András

Az újraiparosítás és a közepes fejlettség csapdájából való kitörés egymással ellentétes gazdaságpolitikai cél?

A gazdaságpolitika két alapvető célja a növekedés és a stabilitás. Tanulmányunkban két hazai szempontból nagyon aktuális gazdaságpolitikai célt hasonlítottunk össze: az újraiparosítást és a közepes fejlettség csapdájából való kitörést. Módszerünk a pénzügyi portfólióknál széles körben használt hozamszórás, azaz a modern portfólióelmélet megközelítése volt. Megállapítottuk, hogy a fenti két gazdaságpolitikai cél egymással ellentétes a 21. század elején. A közepes fejlettség csapdájából való kitöréshez nem az ipart, hanem elsősorban az információ, kommunikáció ágat, másodsorban a szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató ágak növekedését kellene támogatni, összhangban több hazai szerző megállapításával. A hazai újraiparosítási politikát kritizáló véleményeket még annyival egészítjük ki, hogy nemcsak növekedési, hanem stabilitási szempontból sem kedvező ez a politika.

Bevezetés

A nemzetgazdasági és azon belül az ágazati gazdaságpolitikában az úgynevezett reziliencia kérdése jelentősen előtérbe került az elmúlt 6-7 évben. Reziliencia alatt a gazdasági alkalmazkodás olyan rugalmasságát értjük, amely a sokkokkal szembeni ellenálló képességet takarja, és viszonylag gyors helyreállítást tesz lehetővé a sokkot követően.¹ Ez különösen hangsúlyossá vált a Covid-19-járvány, illetve a jelenlegi poszt-Covid- és geopolitikai feszültséggel jelentősen terhelt időszakban egyaránt. A rezilienciát mérhetjük úgy, hogy az egyes sokkokra az eltérő gazdaságok milyen kilengésekkel reagálnak, vagy milyen gyors a helyreállítási periódusuk. A gazdasági növekedés stabilitása és ezen belül az ágazati szerkezet szerepe természetesen korábban is élénken foglalkoztatta

¹ HALMAI 2021.

a kutatókat, szakpolitikusokat. A közelmúltban például az újraiparosítás,² az autóipar³ és a kapcsolódó iparágak támogatása (például akkumulátorgyártás)⁴ viszonylag széles nyilvánosságot kapott gazdaságpolitikai vitapont.

Tanulmányunkban az újraiparosítást és a közepes fejlettség csapdájából való kitörést mint gazdaságpolitikai célt vizsgáljuk. Az újraiparosítás az ipar, illetve az ipari foglalkoztatottság gazdaságon belüli arányát tűzi ki célul. A közepes fejlettség csapdája azt a jelenséget takarja, hogy a korábban felzárkózó fejlődő ország gazdasági növekedése a közepes jövedelmi helyzetet elérve lelassul, felzárkózási folyamata megáll. Ennek következtében nem képes magasabb jövedelmi szintre, a legfejlettebb országok közé lépni.⁵ A hazai szakirodalom alapján azt a hipotézist állítjuk fel, hogy a két gazdaságpolitikai cél egymással ellentétben áll. A kérdést egyedül növekedési-stabilitási szempontból vizsgáljuk. Természetesen emellett vannak más gazdaságpolitikai célok, például foglalkoztatási, ellátásbiztonsági, környezetvédelmi stb. Ezeket azonban nem tárgyaljuk.

Megközelítésünkben a hazai gazdaságra úgy tekintünk mint pénzügyi portfólióra, amelynek az elemei nem részvények, hanem az egyes iparágak: a megközelítés tehát a modern pénzügyi portfólióelméletből származik.⁶ A múltbeli tapasztalatok alapján kiszámítható az egyes iparágak várható növekedési és kockázati hozzájárulása a GDP-hez. Kockázat alatt a GDP, illetve az iparágak bruttó hozzáadott értékeinek ingadozását értjük mint egyfajta hozamszórást. A pénzügyi analógiára visszatérve régi Wall Street-i mondás szerint *no pain, no gain*, azaz kockázat nélkül nincs hozam. Ezen párhuzam alapján a növekedés és annak stabilitása között *trade-off* feltételezünk. Egy magas növekedési rátájú gazdaság gazdasági kilengései (kockázatai) is nagyobbak lehetnek. A kockázat ugyanakkor diverzifikációval csökkenthető. Ebben a megközelítésben a megcélzott növekedési-stabilitási (hozam-kockázat) szint a döntéshozók kockázati preferenciájától függ.

Hipotézisünket a következőképpen teszteljük. Az 1995 és 2022 közötti negyedéves ágazati és nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedési adataiból kiszámítjuk az egyes nemzetgazdasági ágak várható növekedési rátáját és az ágazatok közötti kovarianciát. A 2022-es nemzetgazdasági ágazati súlyokkal az ágazatok várható növekedési rátáit és az ágazatok közötti kovarianciát felhasználva kiszámítjuk a nemzetgazdaság várható növekedési rátáját és annak szórását (alapszcenário).

² Például ULIHA–VINCZE 2014.

³ KOPPÁNY 2018.

⁴ GYÖRFFY 2023.

⁵ GILL–KHARAS 2007.

⁶ MARKOWITZ 1952.

Ennek eredményét három scenárióval vetjük össze. Az első, hogy az újraiparosítás hatásaként az ipar súlyát 2 százalékponttal megnöveljük (a többi ág változatlanul hagyása mellett), és így számítjuk ki a nemzetgazdaság várható növekedési rátáját és annak szórását. A szakirodalom alapján a közepes fejlettség csapdájából a kitörés leginkább az intenzív tudás- és technológiaalapú ágazatok növekedésével történhet. Ezért a második és a harmadik scenárióban az információ, kommunikáció és a szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató⁷ tevékenységek részarányát megnövelve számítjuk ki a nemzetgazdaság várható növekedési rátáját és szórását. Az alap- és a három másik scenárió eredményeinek összehasonlításával képet kaphatunk arról, hogy mely irányú elmozdulás lenne kedvező növekedési-stabilitási szempontból.

Az újraiparosítás és a közepes fejlettség csapdája portfólióelmélet-alapú megközelítésben

A pénzügyekből származó módszertanra építő ágazati elemzés nem új, a regionális tudományokban használják az 1970-es évektől. Conroy, valamint Brown és Pheasant végzett úttörő munkát a fenti módszertan alkalmazásában.⁸ Mellettük még Chiang, Hunt és Sheesley, valamint Spelman munkáját emelnénk ki.⁹ A modern pénzügyi portfólióelméletére építve azt feltételezték, hogy elméletileg a diverzifikáltabb gazdaság jobban ellen tud állni a különböző (makro- vagy ágazati) sokkoknak, valamint a sokkokat követően kisebb a gazdasági visszaesés és gyorsabb a helyreállítás válaszul a recesszióra.¹⁰

Hazai viszonylatban ilyen portfólióalapú megközelítés használatára egyedül Koppány vállalkozott, ő is csak a feldolgozóipari exportra fókuszálva, a teljes nemzetgazdaságot nem vizsgálta.¹¹ A szerző a diverzifikációs gazdaságpolitikai stratégia kialakításának szükségességét mellett érvel.

A fenti kutatási eredmények ellenére az ágazati-szerkezeti változások elemzésénél még ma sem mindig jelenik meg a kockázati oldal. Ezen elemzések elsősorban a húzóágazatokra, illetve komparatív előnyökre fókuszálnak a kockázatok érdemi mérlegelése nélkül.¹² Ugyanakkor a regionális politikának már régóta létezik a (koncentrációs) kockázatot és a diverzifikációs hatást is figyelembe vevő irányzata.

⁷ Ez utóbbi ágak pontos, KSH szerinti elnevezése: „Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység.”

⁸ CONROY 1974; BROWN–PHEASANT 1985.

⁹ CHIANG 2009; HUNT–SHEESLEY 1994; SPELMAN 2006.

¹⁰ HALMAI 2021.

¹¹ KOPPÁNY 2016.

¹² Hazai vonatkozásban lásd például GERVAI–SUGÁR–TRAUTMANN 2016.

A szakirodalomban sokféle szempont szerint zajlik vita az ágazati szerkezettel és politikákkal kapcsolatban. Ezek közül az újraiparosítással és a közepes fejlettség csapdájával foglalkozunk.

A fejlett országokban az újraiparosítás témája nem új keletű, már a 80-as években megjelentek ilyen írások.¹³ A 2008-as válságot követően az Európai Unió gazdaságpolitikájában is jelent meg ilyen irányzat. Ilyen volt például *Az európai ipar reneszánszáért* című bizottsági anyag is.¹⁴ A széles körben elterjedt úgynevezett ipar 4.0 koncepció, másként a negyedik ipari forradalom és ennek támogatása is azt a célt szolgálta, hogy az újraiparosítás során a magas hozzáadott értékű, technológia-intenzív termelési módok terjedjenek el.

Az újraiparosítás a közép-európai régióban azonban eltéréseket mutat. Az ipar eleve relatíve magasabb arányról indul (23–28%) a fejlett nyugat-európai országokhoz képest (ahol 15,6% volt 2014-ben).¹⁵ Uliha és Vincze szerint az újraiparosítás nem túl magas átlagos növekedés mellett fog megvalósulni, ezért nem a leginkább célravezető gazdaságpolitika növekedési szempontból.¹⁶ Lengyel és munkatársai arra hívják fel a figyelmet, hogy az újraiparosítás európai tendenciája azt mutatja, hogy a tömeggyártási tevékenység kiszorul a fejlett országokból, a perifériára-félperifériára kerül, miközben a magas hozzáadott értékű csúcstechnológia és az azt támogató szolgáltatások növekednek a fejlett gazdaságokban.¹⁷ Így a kevésbé fejlett poszt szocialista országok ipari növekedése csak a lemaradásukat konzerválja.

Az ágazati szerkezeteken belül egyes ágazatoknak a GDP-hozzájárulásukon akár jóval túlmutató jelentőségük is lehet. Palócz például kiemeli, hogy a hazai újraiparosítási politika akár jelentős bővüléssel járhat a szolgáltató szektorban is.¹⁸ Ezen hatásokat a portfólióelméleti megközelítés kezelni tudja. Ugyanis nemcsak a szektorok közötti függőségeket tudja megragadni (mint az ágazati kapcsolatok mérlege), hanem a keresleti multiplikatív hatásokat is a köztük lévő korrelációk révén.¹⁹ A portfólióelméleti szemléletű megközelítés fő eredménye a szektorközi kapcsolatok, valamint a növekedés és a stabilitás egyidejű figyelembevétele.²⁰

A közepes jövedelem, illetve fejlettség csapdája ma már széles körben használt fogalom. A problémát először Garrett írta le, szerinte az elakadás fő oka az, hogy

¹³ Például ETZIONI 1983.

¹⁴ European Commission 2014.

¹⁵ Lásd LENGYEL et al. 2014.

¹⁶ ULIHA–VINCZE 2014.

¹⁷ LENGYEL et al. 2014.

¹⁸ PALÓCZ 2015.

¹⁹ CONROY 1974.

²⁰ SIEGEL–JOHNSON–ALWANG 1995.

ezekben az országokban a bérek már nem olyan alacsonyak (nem jelentenek már olyan nagy versenyelőnyt számukra), míg innovációs képességük még nem tud versenyezni a fejlett országokéval.²¹ Agénor és Canuto szerint a közepes jövedelmi csapdába került országok közös jellemzője a termelési tényezőkön (olcsó munkaerő, külföldi technológiák lekövetése) alapuló (alapvetően extenzív) növekedési modell.²²

A közepes jövedelmi csapdából kevés országnak sikerült kilépnie. Ezen országok tapasztalatai heterogének, nincs teljesen általános recept a felzárkózásra. Az intenzív tudás- és technológiaalapú növekedés ugyanakkor biztosan segíteni tudja a felzárkózást. A minőség- és innovációalapú versenyképességre való átállás során kiemelt jelentőséggel bír az intézményrendszer fejlesztése és az alkalmazott gazdaságpolitikai stratégiák.²³ Csath magyar vonatkoztatásban amellet érvel, hogy a gazdasági növekedés ütemét elsősorban a nagy hozzáadott értéken, tudáson és innováción alapuló tevékenységek arányának növelésével lehetne gyorsítani.²⁴

Adatok és módszertan

A vizsgálat időablaka az 1995 és 2022 közötti időszak. Az időszak elejére kialakult az új intézményi rendszer és a magántulajdon. Igaz, a transzformációs válságot követő nagy termelési-ágazati szerkezetátalakulások inkább csak az évtized végére fejeződtek be. Ugyanakkor a jelentős átalakulások zöme 1990–1996 között lezajlott.²⁵ Ezt támasztja alá, hogy az 1995-öt követő időszak már viszonylag stabil nemzetgazdasági szerkezetet mutat.

A vizsgált mutató a nemzetgazdaság egészének, illetve 11 fő ágának a negyedéves bruttó hozzáadott értékének volumenindexe a KSH adatközlése alapján.²⁶ A használt negyedéves adatok szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok (előző negyedév = 100%). A volumenindexet tekintjük az adott nemzetgazdasági ág hozamának. A mutató változatlan áron mutatja a gazdasági teljesítmény változását. Így az árhatások torzító hatása nem jelenik meg. A volumenindex számításához a KSH az úgynevezett láncolás módszerét használja. Ennek előnye, hogy az előző negyedéves súlyok használatával a gazdaság szerkezetében történő változások

²¹ GARRETT 2004.

²² AGÉNOR–CANUTO 2012.

²³ BAKSAY–NAGY 2022; GYÖRFFY 2021.

²⁴ CSATH 2019.

²⁵ BOD 2019.

²⁶ A TEÁR 8 struktúrája A-tól T-ig (20 db) sorolja be a fő nemzetgazdasági ágakat. Ilyen bontásban azonban csak éves adatokat közölnek. A KSH publikációiban a negyedéves adatok összevontabban szerepelnek.

torzító hatása kiküszöbölhető. Hátránya azonban, hogy a választott referencia-időpontra visszaláncolt adatok esetében az ág összege nem adja ki a nemzetgazdaság egészét.²⁷ Ezért mi ágak összegét (részösszegét) használjuk a nemzetgazdaság egészére.

A nemzetgazdasági ágakra, illetve a nemzetgazdaság egészére 28 év negyedéves adatsora alapján kiszámíthatjuk az átlagos (múltbeli tapasztalatok alapján) várható növekedési rátát (r_{NG}) és ennek szórását (σ_{NG}), azaz kockázatát. Az optimalizálást a nemzetgazdaság egészére végezzük el.

$$r_{NG} = \mathbf{r}' \mathbf{w}_1^n,$$

ahol

$$\mathbf{r} = (r_i)_{1 \leq i \leq n}$$

a nemzetgazdasági ágak hozamvektora,

$$\mathbf{w} = (w_i)_{1 \leq i \leq n}$$

pedig az ágak súlyvektora. A súlyvektorra az alábbi megkötést alkalmazzuk:

$$\mathbf{1} = \mathbf{1}' \mathbf{w} \text{ és } 0 \leq w$$

Az ágak közötti diverzifikációs hatás következtében a nemzetgazdaság egészének a szórása kisebb, mint az egyes ágak szórásainak összege. A múltbeli adatsor alapján kiszámítható az ágak hozama közötti variancia-kovariancia mátrix (**Cov**). Ennek felhasználásával az alábbi módon meghatározható a nemzetgazdaság egészének szórása.

$$\sigma_{NG} = \sqrt{\mathbf{w}' \mathbf{Cov} \mathbf{w}}$$

A fenti összefüggések felhasználva a súlyvektor módosítására végzünk gyakorlatilag érzékenységvizsgálatot. A gazdaságpolitikai szempontból preferált ágazat súlyát növeljük, míg a többi arányosan lecsökkentjük. Az így kapott új súlyvektorral kiszámítjuk a nemzetgazdaság várható hozamát és szórását. A szcenáriók által meghatározott hozam-kockázat pontokat elhelyezzük a kockázat-hozam térben. Döntési szabályunk az, hogy változatlan kockázat esetén a magasabb várható növekedésű gazdasági szerkezet a kedvezőbb. Míg

²⁷ ANWAR – SZÓKÉNÉ BOROS 2008.

változatlan várható növekedés esetén az alacsonyabb kockázati ágazati *mix* a preferálandó. A kiindulóponthoz képest magasabb várható növekedésű, de kockázatosabb (a), vagy alacsonyabb várható növekedésű, de kevésbé kockázatos (b) pontok közötti döntés viszont már kockázati preferencia függvénye. A növekedésorientált gazdaságpolitika az a) esetet, míg a stabilitást előtérbe helyező politika a b) esetet preferálja, választja.

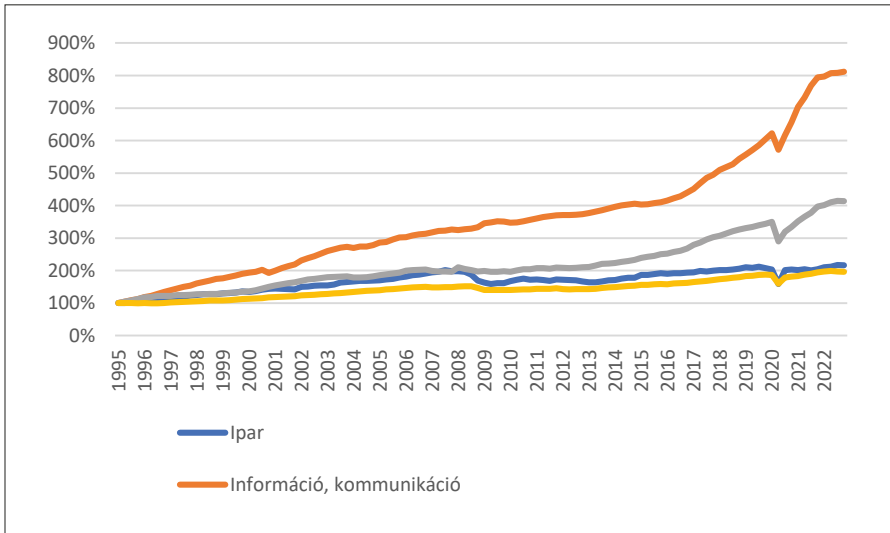
Eredmények

A nemzetgazdaság ágazati szerkezete jelentős átalakuláson ment át az elmúlt 28 évben, és egyben több sokkhatás is érte a gazdaságot. Ezek egy része alapvetően csak néhány nemzetgazdasági ágat érintett. Az idősorban a nemzetgazdaság egészét érintően két nagy sokk szerepel: a 2008-as globális pénzügyi válság és a 2020-as Covid-járvány okozta visszaesés.

Vizsgálatunkban az ipar, az információ, kommunikáció és a szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató ágak alakulását elemezzük. Az ipar a magyar nemzetgazdaság legmeghatározóbb ága. A vizsgált 28 év folyamán a nemzetgazdaság volumenalapú hozzáadott értékén belüli részesedése 22% és 30% között ingadozott. Legalacsonyabb értéke a vizsgált időszak elején volt tapasztalható (1995–1996). A legmagasabb arányt a 2008-as globális pénzügyi válságot megelőzően érte el 2007-ben. Ekkor volt a kumulált növekedési többlete a nemzetgazdaság egészéhez képest is a legmagasabb. A válság hatására az ipar jobban visszaesett, mint a nemzetgazdaság egésze. A 2010-es években megfogalmazott újraiparosítás gazdaságpolitikája csak rész sikereket tudott elérni a válságot követően. Ugyanakkor az ipar aránya csökken 2015 óta a nemzetgazdaságon belül. 2022-ben a részesedése 24% volt.

A másik két vizsgált iparág közül az információ, kommunikáció gyakorlatilag töretlen növekedést mutat. Egyedül 2000-ben a Dotcom-válságban és 2020-ban a Covid-válságban mutatott jelentősebb negyedéves visszaesést. A bruttó hozzáadott érték alapján gyors fejlődése következtében az ágazat nemzetgazdaságon belüli súlya megnégyszereződött (2%-ról 8%-ra emelkedett). A jelenlegi digitalizációs megatrend alapján az ágazat további gyors növekedése várható.

A harmadik választott ág a szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató ágazatoké. Ez a TEÁOR szerinti M és N ág összevonását jelenti. Az M ág a szakmai, tudományos, műszaki ág, amelybe többek között a mérnöki, a tanácsadási, a kutatási, a reklám- és a divattevékenységek tartoznak. Az N ág az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységeké, többek között a kölcsönzés (beleértve a munkaerő-kölcsönzést is), az operatív lízing, a biztonsági

1. ábra. A nemzetgazdaság egészének és a kiválasztott iparágaknak a kumulált volumennövekedési indexe (1995 I. negyedév = 100%)

Forrás: KSH

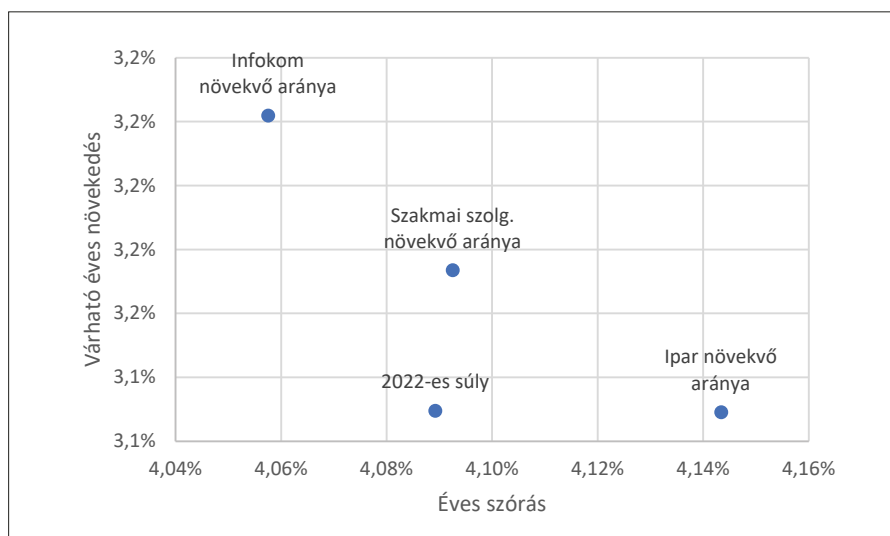
szolgáltatások, az utazásközvetítés, az adminisztratív szolgáltatások tartoznak ide. Idesorolandók az úgynevezett *Shared Service Center* szolgáltatások, amelyek kifejezetten dinamikus növekedést mutattak. Leggyakrabban pénzügyi, HR- és IT-funkciókat telepítenek hazánkba külföldi nemzetközi vállalatok.²⁸ Ezen tevékenységek magasan képzett munkaerőt igényelnek. A 2008-as válságot követően a szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató ágazatok az iparnál kevésbé estek vissza, a válságot követően pedig különösen gyors növekedést mutattak.

A következőkben a negyedéves volumenindex felhasználásával kiszámítjuk a nemzetgazdaság várható növekedését (hozam) és ennek stabilitását (szórását). Ezt követően a 2022-es iparági súlyvektort a következő 3 Szenárió szerint módosítjuk:

1. Az ipar súlyát 2 százalékponttal megnöveljük (a többi ág változatlanul hagyása mellett);
2. Az információ, kommunikáció ágát 2 százalékponttal megnöveljük (a többi ág változatlanul hagyása mellett);
3. Szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató²⁹ tevékenységek részarányát 2 százalékponttal megnöveljük (a többi ág változatlanul hagyása mellett).

²⁸ JUHÁSZ 2020.

²⁹ Ez utóbbi ágak pontos, KSH szerinti elnevezése: „Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység.”

2. ábra. A nemzetgazdaságnak a növekedési ütem és a stabilitás paraméterében történő változása 3 scenárió mellett

Forrás: saját számítás

A kapott eredményeket elhelyezzük a növekedés (hozam) és a stabilitás (szórás) terében. Ezáltal összehasonlíthatóvá válik az egyes gazdaságpolitikai célok hatása.

A fenti számítást elvégeztük egy rövidebb időszoron, 2010-től kezdődően. Az iparágak egymáshoz való viszonya a hozam-kockázat térben gyakorlatilag megegyezett a 2. ábrán szereplővel, mely az eredmények robusztusságát mutatja.

A jelenlegi gazdaságpolitika fő célja a növekedés és a felzárkózás. A fentiek alapján azonban látható, hogy az újraiparosítási gazdaságpolitika ezt a célt érdemben nem támogatja. Az ipar térnyerése a nemzetgazdaság növekedési kilátásait nem javítja, viszont stabilitását gyengíti (növeli a szórását). A fentiek alapján egyetértünk az újraiparosítási politikát kritizáló szakvéleményekkel. Ezt még annyival egészíti ki jelen kutatás, hogy nemcsak növekedési, hanem stabilitási szempontból sem kedvező ez a politika.

Az előbbivel szemben a szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató tevékenységek súlyának növelésével növekedési többlet hozhat az ország a kockázatok gyakorlatilag változatlan szintje mellett. Az információ, kommunikáció térnyerése nemcsak jelentős növekedési többletet hozhat, hanem még a nemzetgazdasági kilengések mértékét is mérsékelni tudja.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy az újraiparosítás és a közepes fejlettség csapdájából való kitörés mint gazdaságpolitikai cél egymással ellentétes, legalábbis

a 20. század végén, a 21. század elején mindenképpen. A közepes fejlettség csapdájából való kitöréshez a gazdaságpolitikának nem az ipart, hanem elsősorban az információ, kommunikáció ágat, másodsorban a szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató szolgáltatások növekedését kellene támogatnia.

Összefoglalás

A gazdaságpolitika két alapvető célja a növekedés és a stabilitás. Ezekre úgy lehet tekinteni mint egy érme két oldalára. A két cél között *trade-off* figyelhető meg. Az erősen növekvő gazdaságok kilengései is nagyobbak általában. Az utóbbi években a stabilitást a reziliencia fogalmával ragadják meg a kutatók és a gazdaságpolitikuskok. A reziliencia sokkokkal szembeni ellenálló képességet takar, és viszonylag gyors helyreállítást tesz lehetővé a sokkot követően. A reziliensebb gazdaság végső soron a gazdasági növekedés kisebb kilengéseit eredményezi.

Tanulmányunkban két hazai szempontból nagyon aktuális gazdaságpolitikai célt hasonlítottunk össze: az újraiparosítást és a közepes fejlettség csapdájából való kitörést. A hazai szakirodalom alapján azt a hipotézist állítottuk fel, hogy a két gazdaságpolitikai cél egymással ellentétben állhat. A kérdést egyedül növekedési-stabilitási szempontból vizsgáltuk. Más gazdaságpolitikai foglalkoztatási, ellátásbiztonsági célokat nem vettünk figyelembe.

Módszerünk a pénzügyi portfólióknál széles körben használt hozamszórás, azaz a modern portfólióelmélet megközelítése volt. Esetünkben a hozam a gazdaság egészének várható növekedési rátája, a kockázatot pedig a hozammutató szórása fejezi ki. A gazdaságon belül az egyes iparágak különböző mértékben járulnak hozzá a nemzetgazdaság egészének növekedéséhez és ennek a szórásához. Ebben a modellben a kockázat diverzifikációval jól csökkenthető. A nemzetgazdaság egészének növekedése és szórása nemcsak az egyes ágak ezen paramétereitől, hanem az ágak közötti együttmozgások erősségétől (iparági korrelációk) is függ.

Megközelítésünkben a nemzetgazdaság 2022-es szerkezetét (jelenlegi helyzetet) változtattuk a két gazdaságpolitikai cél szerint. Az újraiparosítás célja az ipar súlyának növelése (1. scenárió). Míg a szakirodalom alapján a közepes fejlettség csapdájából a kitörés leginkább az intenzív tudás- és technológiaalapú ágazatok növekedésével történhet. Ezért a két leginkább ilyen jellemzőkkel rendelkező ág (információ, kommunikáció és szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató tevékenységek) súlyát is növeltük (2. és 3. scenárió). A jelenlegi helyzet és a 3 scenárió mellett kiszámítottuk a nemzetgazdasági várható növekedési rátát

és annak szórását. Ezek összehasonlításával képet kaptunk arról, hogy mely irányú elmozdulás lenne kedvező növekedési-stabilitási szempontból. A számításokhoz az 1995 és 2022 közötti negyedéves ágazati és nemzetgazdasági volumenadatokat használtunk.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy az újraiparosítás és a közepes fejlettség csapdájából való kitorérés mint gazdaságpolitikai cél egymással ellentétes a 21. század elején. A közepes fejlettség csapdájából való kitoréréshez nem az ipart, hanem elsősorban az információ, kommunikáció ágat, másodsorban a szakmai, tudományos, műszaki és szolgáltatást támogató szolgáltatások növekedését kellene támogatni, összhangban több hazai szerző megállapításával. Így egyetértünk az újraiparosítási politikát kritizáló véleményekkel. Ezt még annyival egészítjük ki, hogy nemcsak növekedési, hanem stabilitási szempontból sem kedvező ez a politika.

A fenti kritikus képet annyival árnyaljuk, hogy az említett nemzetgazdasági ágak tág szektorok, ezeken belül is vannak magasabb hozzáadott értékű alágazatok. Így elméletileg az iparon belül az ezekre fókuszáló, specifikusabb szakpolitika az előbb említett negatív hatást csökkenteni tudja.

Felhasznált irodalom

- AGÉNOR, P.-R. – CANUTO, O. (2012): Middle Income Growth Traps. *Policy Research Working Paper*, no. 6210. Online: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-6210>
- ANWAR K. – SZÖKÉNÉ BOROS Zs. (2008): A láncindexek alkalmazása a nemzeti számlákban. *Statisztikai Szemle*, 86(7–8), 713–731.
- BAKSAY G. – NAGY Á. (2022): Teljes versenyképességi fordulat szükséges a fenntartható felzárkózáshoz. *Pénzügyi Szemle/Public Finance Quarterly*, 67(2), 165–185. Online: https://doi.org/10.35551/PSZ_2022_2_1
- BOD P. Á. (2019): A magyar gazdaságpolitika 1989 és 2019 között. *Gazdaság és Pénzügy*, 6(1), 16–38. Online: <https://doi.org/10.33926/GP.2019.1.2>
- BROWN, D.J. – PHEASANT, J. (1985): A Sharpe Portfolio Approach to Regional Economic Analysis. *Journal of Regional Science*, 25(1), 51–63. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1985.tb00293.x>
- CSATH M. (2019): Közepes jövedelmi csapda vagy fejlettségi csapda és a költségvetési hatások. *Pénzügyi Szemle/Public Finance Quarterly*, 64(1), 29–48.
- CHIANG, S. H. (2009): The Effects of Industrial Diversification on Regional Unemployment in Taiwan: Is the Portfolio Theory Applicable? *The Annals of Regional Science*, 43, 947–962. Online: <https://doi.org/10.1007/s00168-008-0219-x>
- CHU, C. S. J. – SANTONI, G. J. – LIU, T. (1996): Stock Market Volatility and Regime Shifts in Returns. *Information Sciences*, 94(1–4), 179–190. Online: [https://doi.org/10.1016/0020-0255\(96\)00117-X](https://doi.org/10.1016/0020-0255(96)00117-X)
- CONROY, M. E. (1974): Alternative Strategies for Regional Industrial Diversification. *Journal of Regional Science*, 14(1), 31–46. Online: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9787.1974.tb00427.x>

- CSONTOS T. T. (2023): A magyar felzárkózási modell ágazati alapú, regionális és időbeli összehasonlító elemzése. *Közgazdasági Szemle*, 70(2), 167–191. Online: <https://doi.org/10.18414/KSZ.2023.2.167>
- European Commission (2014): *For a European Industrial Renaissance. COM (2014) 14. Final*, Brussels.
- ETZIONI, A. (1983): Reindustrialization of America. *Review of Policy Research*, 2(4), 677–694. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1541-1338.1983.tb00797.x>
- GARRETT, G. (2004): Globalization's Missing Middle. *Foreign Affairs*, 83(6), 84–96. Online: <https://doi.org/10.2307/20034139>
- GERVAI P. – SUGÁRA. – TRAUTMANN L. (2016): Felzárkóztatás és ágazati politikák. *Köz-Gazdaság – Review of Economic Theory and Policy*, 11(3), 77–101.
- GILL, I. S. – KHARAS, H. (2007): *An East Asian Renaissance: Ideas for Economic Growth*. Washington, DC: The World Bank. Online: <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-6747-6>
- GYÖRFFY D. (2021): Felzárkózási pályák Kelet-Közép-Európában két válság között. *Közgazdasági Szemle*, 68(1), 47–75. Online: <https://doi.org/10.18414/KSZ.2021.1.47>
- GYÖRFFY D. (2023): Iparpolitika és akkumulátorgyártás Magyarországon és Svédországban. *Köz-gazdasági Szemle*, 70(1), 245–273. Online: <https://doi.org/10.18414/KSZ.2023.3.245>
- HALMAI P. (2021): Középpontban a reziliencia. A Gazdasági és Monetáris Unió mélyülésének egyes mechanizmusai. *Pénzügyi Szemle*, 66(1), 7–31. Online: https://doi.org/10.35551/PSZ_2021_1_1
- HUNT, G. L. – SHEESLEY, T. J. (1994): Specification and Econometric Improvements in Regional Portfolio Diversification Analysis. *Journal of Regional Science*, 34(2), 217–235. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1994.tb00864.x>
- JUHÁSZ K. (2020): Az SSC szektor és területi kérdései Magyarországon. *Tér-Gazdaság-Ember*, 1(8), 77–87.
- KOPPÁNY K. (2017): A növekedés lehetőségei és kockázatai. *Közgazdasági Szemle*, 64(1), 17–53. Online: <https://doi.org/10.18414/KSZ.2017.1.17>
- KOPPÁNY K. (2018): Mi lenne velünk az autóipar nélkül? Ágazataink nemzetgazdasági jelentőségének vizsgálata input-output táblákkal és hypothetical extractions módszerrel. *Sigma*, 49, 1–2.
- LENGYEL, I. et al. (2017): Spatial Differences of Reindustrialization in a Post-Socialist Economy: Manufacturing in the Hungarian Counties. *European Planning Studies*, 25(8), 1416–1434. Online: <https://doi.org/10.1080/09654313.2017.1319467>
- MARKOWITZ, H. M. (1956): The Optimization of a Quadratic Function Subject to Linear Constraints. *Naval Research Logistics Quarterly*, 3(1–2), 111–133. Online: <https://doi.org/10.1002/nav.3800030110>
- NÖLKE, A. – Vliegenthart, A. (2009): Enlarging the Varieties of Capitalism: The Emergence of Dependent Market Economies in East Central Europe. *World Politics*, 61(4), 670–702. Online: <https://doi.org/10.1017/S0043887109990098>
- PALÓCZ É. (2015): Gondolatok az európai és a magyar gazdaság szerkezeti változásairól. *Külgazdaság*, 59(1–2), 46–51.
- POZSONYI P. – SZÖKÉNÉ BOROS Z. (2020): Nemzeti jövedelem, gazdasági növekedés. *Statistikai Szemle*, 98(6), 665–684. Online: <https://doi.org/10.20311/stat2020.6.hu0665>
- SIEGEL, P. B. – JOHNSON, T. G. – ALWANG, J. (1995): Regional Economic Diversity and Diversification. *Growth and Change*, 26(2), 261–284. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2257.1995.tb00171.x>
- SPELMAN, W. (2006): Growth, Stability, and the Urban Portfolio. *Economic Development Quarterly*, 20(4), 299–316. Online: <https://doi.org/10.1177/0891242406291491>
- ULIHA G. – VINCZE J. (2014): Az újraiparosodás lehetősége és hatásai – Hosszú távú szerkezetváltási folyamatok vizsgálata egy többszektoros makrogazdasági modellel. *Külgazdaság*, 58(7–8), 86–113.